

Aquest jaciment, situat al costat del marge esquerre del barranc del mateix nom, i tot just a 1,8 km de l'actual línia de costa, va ser localitzat d'una manera fortuïta l'any 2002 per Joan Cardona Escrivà, arqueòleg de l'Ajuntament de Gandia. Amb motiu d'unes obres de desmunt en la denominada Unitat d'Execució número 3 de Piles s'havien seccionat nou estructures excavades en els nivells geològics argilencs, de les quals almenys tres, per les restes materials presentades en secció, eren de clara adscripció cul-

EL BARRANC DE BENITEIXIR

(PILES, LA SAFOR, VALÈNCIA)

JOSEP PASCUAL BENEYTO
MAOVA. Museu Arqueològic
d'Ontinyent i la Vall d'Albaida

tural prehistòrica. La resta d'estructures mostraven associats en els seus farciments elements de caràcter ibèric i islàmic, per la qual cosa, encara que la seua interpretació inicial semblava un poc més complexa, indicaven també un origen prehistòric. Amb posterioritat, durant les següents obres d'urbanització del polígon, amb l'execució del projecte de la rotonda de distribució del trànsit entre el municipi i la platja, van aparèixer de nou restes d'estructures de tipus sitja o fossa de cronologia prehistòrica, al costat de materials ibèrics i islàmics, indicant una relació temporal i funcional entre les dues zones que havien oferit restes arqueològiques.

La comunicació de les troballes a la Unitat d'Inspecció Territorial de València, de la Direcció General de Patrimoni de la Conselleria de Cultura, com també les reunions informatives amb els serveis tècnics i administra-

Enterrament de l'estructura 13.

tius i amb les autoritats locals, van permetre delimitar l'«àrea de protecció arqueològica» convenient per a aquesta zona d'expansió urbanística del municipi de Piles.

A partir d'aquest moment, s'han realitzat diverses actuacions concretes en diverses parcel·les annexes a la descoberta inicialment i, per l'escassa informació que es disposa provisionalment, s'hi ha descobert una important quantitat d'estructures de diversa filiació cultural: prehistòriques, islàmiques, concordants en general amb allò conegut documentalment per a la zona.

La nostra actuació, objecte d'aquestes notes, es va centrar en la parcel·la número 7 del polígon industrial número 3 de Piles, al costat de la carretera de Piles a Gandia (CV-670) i del carrer de Llevant. Presenta una extensió de 2.276 m².

A la primavera del 2006 realitzem els treballs de desmunt de la parcel·la, retirant només uns 40 cm, aproximadament, de terra vegetal en la zona on anteriorment hi havia hagut un hort de tarongers, i uns 45 cm en la zona en què hi havia una antiga nau. L'aparició immediata d'una gran quantitat d'estructures molt superficials va fer que el desmunt fóra tan superficial. Al principi s'hi van localitzar 60 estructures de plantes diverses (majoritàriament circulars).

Realitzem l'excavació entre finals de la primavera del 2006 i part de l'estiu d'aquest mateix any.

En total es van excavar 75 estructures de diverses grandàries i morfologia. La majoria sitges i fosses de plan-

ta circular i/o ovalada, encara que n'hi havia d'altres de plantes irregulars (espècie de fossats), fosses quadrades, etc. Encara que els treballs d'anàlisi i estudi de materials arqueològics i de les estructures encara no s'han finalitzat, podem afirmar ara com ara que es tracta d'un jaciment complex, en el qual trobem en principi materials i estructures de diversos períodes cronoculturals. És a dir, la majoria d'estructures (sitges i fosses) semblen pertànyer al IV-III mil·lenni, és a dir, al neolític IIB, o siga, el que ara coneixem com la darrerria del neolític, possiblement el previ al fenomen campaniforme. Per altra banda, disposem d'algunes estructures amb materials romans, d'altres (escasses) d'islàmics i d'altres que sens dubte semblen simples clots per a plantar tarongers, i fins i tot un èquid (possiblement contemporani). Hi ha dos elements que fan interessant per a la investigació arqueològica en terres valencianes el jaciment del Barranc de Beniteixir (Piles):

D'una banda, el descobriment de cinc estructures de sitges i fosses amb enterraments. Els enterraments van aparèixer en les estructures 8, 9, 13, 16 i 25. Els millor conservats són els que es troben en les sitges 13 i 16. Es tracta d'unes grans sitges en les quals, en la seua base, van ser dipositats sengles cadàvers. A causa de la seua singularitat, els enterraments de les estructures 13 i 16 van rebre tractament de consolidació per part de la conservadora Victòria Cardona Cruanyes, per a realitzar posteriorment un motle de cadascun d'ells, gràcies a una subvenció de la Direcció General de Patrimoni Cultural Valencià. Posteriorment es va procedir a la seua musealització en les sales d'exposició del Museu Arqueològic de Gandia (MAGa).

L'estructura 13 morfològicament és una sitja de planta circular, base aplanada i forma troncocònica. Amb 1,50 m

de diàmetre superior, 1,80 de diàmetre inferior i 1,06 de profunditat. De farciment complex, s'hi van distingir diverses unitats estratigràfiques. Els materials recuperats van ser abundants, destacant pel seu nombre les restes ceràmiques, entre elles un fragment amb decoració pentinada. Entre les restes lítiques hi destaquen les restes de talla — important en aquest jaciment—, amb nòduls i nuclis, fauna, una important malacofauna marina, fang cuit i carbons. Les restes humanes descansen sobre la base de l'estructura. Es tracta d'un individu adult de sexe femení d'uns 30 anys d'edat al qual li falten els peus. La seua posició és decúbit supí amb l'extremitat superior dreta sobre el pit, un poc flexionada cap al costat esquerre del cos, l'extremitat superior esquerra descansa directament sobre la base de la sitja. Les dues extremitats inferiors estan paral·leles i un poc flexionades cap a l'esquerra. Hi destaca la presència d'aixovar funerari format per un bol globular sense decorar realitzat a mà i possiblement un pecten sobre salobre dret i un cantal menut al costat de la mà dreta.

L'estructura 16, sitja de planta circular, base aplanada i forma troncocònica, amb 1,31 m de diàmetre superior, 2,09 m de diàmetre inferior i 1,35 m de profunditat. De farciment complex, s'hi van distingir diverses unitats estratigràfiques. Els materials són variats, i hi destaquen les restes ceràmiques; entre elles, abundants elements de pressió: mamellons i llengüetes, tipològicament hi destaquen els vasos de classe A, és a dir, plats, plàteres i escudelles, entre aquestes un plat d'ala plana, també els vasos de classe B, bols hemisfèrics i globulars i olles de la classe C. Dins del farciment abunden les restes de talla, la fauna i la malacofauna. Les restes humanes descansen sobre la base de l'estructura. La seua posició és decúbit

Enterrament de l'estructura 16.

supí lateral dret amb les extremitats superiors flexionades descansant l'esquerra sobre la dreta, igual que els peus. El crani es troba afonat pel pes del sediment, del qual s'han després una part de les dents. Com a aixovar hi destaquen dos fragments de part passiva de molí de mà i una punta de fletxa sense utilitzar sobre el pit.

Fem dues anàlisis de C14, una realitzada sobre fragment d'os humà de l'estructura 13 i l'altra sobre os d'animal de l'estructura 21. Els resultats d'aquestes: estructura 13: 2 σ cal BC 2850 to 2810, 2740 to 2730, 2690 to 2480), i estructura 21: 2 σ cal BC 2870 to 2800, 2780 to 2560, 2520 to 2500).

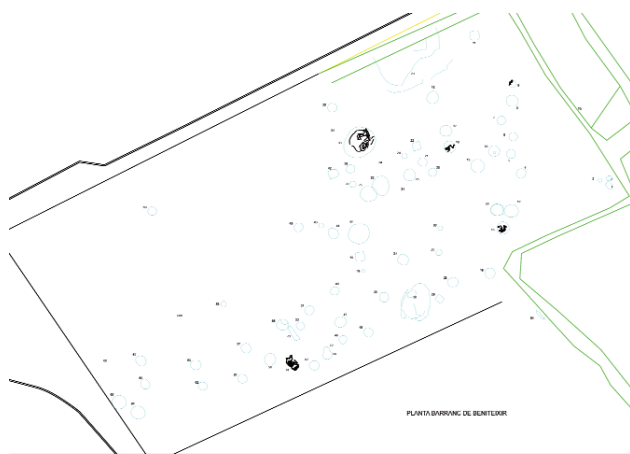
D'altra banda, localitzar i excavar dues grans estructures presumptament del bronze final en un jaciment ens ha proporcionat majoritàriament materials i estructures del III mil·lenni. El fenomen del final de l'edat del bronze (bronze tardà-bronze final) és encara un període no molt ben conegut. La manca de jaciments fa que el de Beniteixir adquireisca una importància rellevant, si a més observem el seu quasi desconeixement en la comarca de la Safor. A més, cal destacar l'important volum de materials recuperats en una d'aquestes estructures (33).

Beniteixir ens ha oferit una gran quantitat d'estructures i una gran quantitat de materials. Tot el conjunt caracteritza un típic jaciment neolític del IV-III mil·lenni, jaciments bastant habituals en les comarques centrals interiors però, fins fa poc temps, desconeguts a la costa.

Vista parcial del jaciment.

Aquest tipus d'estructures, segons allò que sabem en l'actualitat, posseeixen una o diverses funcions primàries i altres de secundàries. En un primer moment, la funció que s'atribueix a la majoria d'estructures, sitges i fosses (es tracta en la majoria dels casos de sitges, tallades), és a dir, de recipients d'emmagatzematge, és la de graners per a cereals principalment. Les estructures, una vegada s'erosionen, s'utilitzen majoritàriament com a abocadors (per aquesta raó el farciment és tan desigual), i vam pensar que s'amortitzen de manera ràpida, amb les deixalles antròpiques, tal com ens mostra la sedimentació en aquestes estructures. Unes altres, les menys, tal com veiem no sols a Beniteixir, sinó també a l'Arenal de la Costa i possiblement a l'Atarcó, Missena i l'Alqueria de Sant Andreu, són

Planta del jaciment.

utilitzades com a llocs de soterrament. Ens inclinem a pensar que els habitatges, cabanyes, de les quals a penes tenim informació, es trobaven entre i prop de les sitges, però que possiblement el fet de tindre una mínima part excavada sobre el subsòl fa que no ens quede constància de la seua existència; els processos erosius i les transformacions agrícoles, han arrasat aquestes estructures.

Més complicats d'interpretar són els fossats, i altres estructures de planta irregular. Se n'han barallat com a possibles funcions: el drenatge, espai d'establució de bestiar, aljubs per a acumular-hi aigua, estructures defensives, entre altres; se'ns fa difícil inclinar-nos per una o altra possible funcionalitat, de moment.

De singular podem qualificar l'estructura 33 (amb materials del bronze final). Potser està relacionada amb processos de combustió.

Bibliografia

- BERNABEU AUBÁN, J. (1989): *La tradición cultural de las cerámicas impresas en la zona oriental de la Península Ibérica*. Trabajos Varios del SIP, 86. València.
- (1993): «El tercer milenio a.C. en el País Valenciano. Los poblados de Jovades (Cocentaina, Alacant) y Arenal de la Costa (Ontinyent, Valencia)». *Saguntum*, 26 Universitat de València.
- BERNABEU AUBÁN, J.; GUITART I PERARNAU, I. I PASCUAL BENITO, J. LI. (1989): «Reflexiones en torno al patrón de asentamiento en el País Valenciano entre el Neolítico y la Edad del Bronce», *Saguntum: Papeles del Laboratorio de Arqueología de Valencia*, 22; València, p. 99-124.
- (1989): «El País Valenciano desde finales del Neolítico a los inicios de la Edad del Bronce». *A.P.L.*, XVIII: p. 159-180. València.
- BERNABEU AUBÁN, J. et al. (1994): «Niuet (l'Alqueria d'Asnar). Poblado del III milenio a. C.», *Recerques del Museu d'Alcoi*, 3, Alcoi, p. 9-74.
- BERNABEU AUBÁN, J.; OROZCO KÖHLER, T. I DÍEZ CASTILLO, A. (2002): «El Poblamiento Neolítico: desarrollo del paisaje agrario en les Valls d'Alcoi». En Mauro S. Hernández i Josep M. Segura (coords.). *La Sarga: Arte rupestre y territorio*. Alcoi, p.171-184.
- MARTÍ OLIVER, B. (1983): *El naixement de l'agricultura en el País Valencià: del Neolític a l'Edat del Bronze*, Cultura Universitària Popular, 1. Universitat de València.